

## Covid-19 pandemisinde turist rehberlerinde algılanan stres ve kaygı düzeylerinin belirlenmesi

*Determination of perceived stress and anxiety levels in tourist guides during the Covid-19 pandemic*

Gökhan Doğan<sup>1</sup> ve Sevda Sahilli Birdir<sup>2</sup>

<sup>1</sup>Kurumu yok, Mersin, Türkiye, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-2860-1567>

<sup>2</sup>Mersin Üniversitesi, Turizm Fakültesi Mersin, Türkiye, Email: [birdirss@mersin.edu.tr](mailto:birdirss@mersin.edu.tr), ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1568-5837>

Makale Bilgisi	Öz
<p><b>Araştırma Makalesi</b></p> <p>Gönderilme: 20 Haziran 2024 Düzeltilme: 28 Haziran 2024 Kabul: 29 Haziran 2024</p> <p><b>Anahtar kelimeler:</b> Profesyonel Turist Rehberi, Covid-19, Stres, Kaygı</p>	<p>Çalışma, Covid-19 pandemisinde turist rehberlerinde algılanan stres ve kaygı düzeylerinin belirlenmesi amacını taşımaktadır. Veriler, online kanallar aracılığıyla Türkiye’de görev yapan profesyonel turist rehberlerinden elde edilmiştir. Anket, kolayda örnekleme tekniği kullanılarak uygulanmıştır ve toplamda 377 anket değerlendirmeye alınmıştır. Çalışma sonucunda profesyonel turist rehberlerinin algılanan stres düzeyinin “orta” ve algılanan kaygı düzeyinin ise “ortanın altında” olduğu belirlenmiştir. Covid-19 Pandemi sürecinde profesyonel turist rehberlerinde algılanan stres düzeyi ve cinsiyet arasındaki farklılığın erkekler lehine olduğu belirlenmiştir. Turist rehberlerinin algılanan stres düzeyi ve yaş değişkeni arasında fark olup olmadığını belirlemek amacıyla yapılan ANOVA testi sonucuna göre algılanan stres değişkeni ve yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. Covid-19 Pandemi sürecinde yapılan ileri analizlere göre, turist rehberlerinde kaygı düzeyi ve cinsiyet, medeni hal ve eğitim değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır.</p>
Article Info	Abstract
<p><b>Research Article</b></p> <p>Received: 20 June 2024 Revised: 28 June 2024 Accepted: 29 June 2024</p> <p><b>Keywords:</b> Professional Tourist Guide, Covid-19, Stress, Anxiety</p>	<p>The purpose of the study is to determine the perceived stress and anxiety levels of tourist guides during the Covid-19 pandemic. The data was obtained from professional tourist guides working in Turkey through online channels. The survey was applied using the convenience sampling technique and a total of 377 surveys were evaluated. As a result of the study, it was determined that the perceived stress level of professional tourist guides was "medium" and the perceived anxiety level was "below medium". It was determined that the difference between perceived stress level and gender in professional tourist guides during the Covid-19 pandemic was in favor of men. According to the results of the ANOVA test conducted to determine whether there is a difference between the perceived stress level of tourist guides and the age variable, it was observed that there was a significant difference between the perceived stress variable and the age variable. According to further analysis conducted during the Covid-19 pandemic, it was determined that there was no significant difference between the anxiety level and gender, marital status and education variables in tourist guides.</p>

### 1. Giriş

Turist rehberliği mesleği, insanoğlunun varoluşundan bu yana kabul gören bir kavram olmakla birlikte, tanımı şartlara ve kuşaklara göre değişmektedir. Yaklaşık 70.000 yıl önce insanların hayatta kalmak için avlandığı ve göç ettiği gözlemlenmiştir (Vikipedi, 2024). Geldikleri ve keşfettikleri yerlere anlam verebilmek için insanların sürekli hareket halinde oldukları görülmektedir. Sürekliliğin varlığı turizm olgusunu doğurmuştur. Bu bağlamda turist rehberleri bu olgunun son derece önemli bir parçası haline gelmiştir (Düzgün & Kurt, 2020). Turist rehberliği,

\* Bu çalışma, Doç. Dr. Sevda Birdir danışmanlığında yapılan Gökhan Doğan’ın Yüksek lisans tezinin bir bölümünden üretilmiştir.

\*\* Bu çalışmanın Etik Kurul Onayı 05/12/2022 tarih ve 407 sayılı karar ile Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Etik Kurulu’ndan alınmıştır. Tüm sorumluluk yazara aittir.

**Kaynak göster:** Doğan, G. & Sahilli Birdir, S. (2024). Covid-19 pandemisinde turist rehberlerinde algılanan stres ve kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 10 (2), 104-118. DOI: <https://doi.org/10.24289/ijsser.1504655>

turistlerin seyahatleri boyunca aldıkları hizmetleri kapsayan bir meslektir. Bu hizmet, turistlerin ziyaret ettikleri destinasyonda farklı kültürleri ve deneyimleri keşfetmelerine yardımcı olarak, turistlerin tatillerinden memnun ayrılmalarına katkı sağlamaktadır (Çınar & Yenipınar, 2019). Ayrıca, turist rehberleri turistlerin güvenliğini sağlamakla da görevlidirler ve turistlerin ihtiyaçlarına cevap vererek seyahatlerini sorunsuz bir şekilde tamamlamalarını sağlarlar. Turist rehberliği, turizm endüstrisinde önemli bir rol oynamaktadır ve turist rehberleri, turizmin sürdürülebilirliğine katkı sağlayarak, yerel toplulukların ve ülkelerin ekonomisine yardımcı olurlar (Birdir & Taşbey, 2020).

Turizm sektöründe nitelikli ve kalifiye bir iş kolu olan turist rehberliği ve mesleği icra edenler Covid-19 Pandemisi sürecinde maddi ve manevi olarak çok büyük zorluklar yaşamışlardır. Araştırmanın neticesinde yaşanan stres ve kaygı düzeylerinin ortaya çıkarılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda çalışmada turist rehberlerinin Covid-19 Pandemisinde algıladıkları stres ve kaygı düzeyleri ne düzeydedir?, sorusundan hareket edilmiştir. Literatür incelendiğinde Covid-19 pandemisinin stres ve kaygı düzeyleri ile ilgili çalışmalara rastlanmamıştır. Bu durum göz önüne alınarak literatürdeki bu boşluğu doldurmak amaçlanmıştır. Ayrıca, bu çalışmanın profesyonel turist rehberlerinin mesleğe yönelik stres ve kaygı düzeyleri belirlenerek, turist rehberlerinin kendilerini geliştirmeleri hususunda da büyük katkı sunabilir.

## 2. Kavramsal çerçeve

### 2.1. Turist Rehberliği

Tarih boyunca, bireyler ilk dönemlerde sadece temel yaşamsal faaliyetleri için mücadele etmişlerdir. Bu dönemde yapılan ilk seyahatlerin, ihtiyaç ve mecburiyetten kaynaklandığı düşünülebilir. Türkçedeki "Seyahat" kelimesinin kökü olan "Travel" kelimesi, Fransızca "Travailler" kelimesinden türemiştir ve bu kelimenin anlamı çalışmak veya iş görmektir (Birdir vd., 2022). İlk seyahatlerin Mısırlı rahipler eşliğinde gerçekleştirildiği M.S. 1. Yüzyılda Romalılar tarafından yapılmıştır. Antik çağlarda ise, festivallere yönelik gerçekleştirilen turlar, rehberlik mesleğinin gelişmesine katkı sağlamıştır. Haçlı seferleri dönemiyle birlikte seyahatler artmış ve 16. Yüzyıla gelindiğinde, aristokratlar tarafından gerçekleştirilen Büyük Tur adı verilen seyahatlerde rehberlik hizmeti büyük önem taşımıştır. Bu dönemde, rehberlik hizmeti, soylu gençlerin öğretmenleri tarafından yerine getirilmekteydi (Güneş & Şengül, 2017).

Anadolu'da rehberlik tarihi çok öncelere ulaşmaktadır. M.Ö. 300'lü tarihlerde İskender'in Anadolu fethi sırasında, ordusuna rehberlik eden Likyalılardan söz edilmektedir (Yılmaz, 2017). İstanbul'a tüccar olarak gelenlere Ermeni, Rus, Süryani, Musevi, Fransız, İtalyan ve Maltalı gayrimüslim çocukları tercüman-rehberlik yapmışlardır. Çünkü, dine aykırı olduğu gerekçesi ile Müslüman kesim uzak kalmıştır. Rehberlik ile ilgili ilk belgeler 1890 tarihli Nizamnamede bulunmaktadır. Cumhuriyet'in ilanı ile birlikte "Türk Seyyahin Cemiyeti" kurulmuştur. Daha sonra, 1925 yılı "Ecnebi Seyyahlara Tercümanlık ve Rehberlik Edecekler Hakkında Kararname" yayımlanmıştır. Konu ile ilgili ilk yönetmelik 1971'de yayımlanmıştır. Daha sonra bu yönetmelik 1983, 1986, 1998, 1995 ve 2005 yılında değişikliklere uğramıştır. Bu yönetmelik 2012 yılına kadar yürürlükte kalmıştır (Zengin vd., 2017). Türkiye'de 22.06.2012 tarihi itibarıyla TUREB'e bağlı olan turist rehberi sayısı 11.341'dir.

### 2.2 Covid-19 salgını

Çin'in Wuhan kentinde canlı hayvan alım satımının gerçekleştiği bir ortamda ilk kez ortaya çıkan virüs Dünya Sağlık Örgütüncü (WHO) 11 Şubat 2020'de Covid-19 adıyla anılmıştır (Demir vd., 2020). Covid-19, bir beta koronavirüs olan SARSCOV-2 virüsüdür ve genomları SARS hastalığına sebep olan virüs gibidir (Sohrabi vd., 2020). "Covid", "Corona Virus Disease" anlamında olup, 19 sayısı ise, virüsün çıkış yılıdır (Demir vd., 2020; Uğur & Akbıyık, 2020). Covid-19 virüsünün insanlar üzerinde ölümcül etkileri olduğu ifade edilmiştir. Dünya sağlık örgütüne göre (WHO), virüs altı ayda 6,4 milyon kişiye bulaşmış ve 383.000 kişinin ölümüne neden olmuştur. Covid-19'un, insanlık için biyolojik bir tehdit oluşturduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, virüsün küresel kapsamda psikolojik, ekonomik ve sosyal krize sebep olduğu belirlenmiştir. Küresel kriz hemen hemen tüm sektörleri etkilemiş ve turizm sektörü de bu krizden etkilenen en önemli sektörlerin başında gelmiştir (Yenişehirlioğlu & Salha, 2019; Yetgin, 2017; Yetgin vd., 2022).

Yıldırım & Solmaz (2020) çalışmasında, Covid-19 ile alakalı tükenmişliği belirlemeye çalışmışlardır. İnceleme sonucunda Covid-19 stresinin dayanıklılığı ve Covid-19 tükenmişliğini öngördüğünü göstermiştir. Bulgulara göre, Covid-19 Bournout Scale'nin Covid-19 ile ilgili tükenmişliği ölçmek için psikometrik olarak sağlam bir ölçek olduğunu göstermiştir. Sonuçlar, Covid-19 ile ilgili stres ve tükenmişlik arasındaki ilişkide dayanıklılığın rolüne ilişkin anlayışımızı da arttırdığını gösterdiğini belirtmişlerdir. Atay (2020) çalışmada, Covid-19 salgını ve Covid-

19 hastalığının turizme etkilerini derlemiştir. Derlemede, Covid-19'un, turizme bağlı bir ekonomiye sahip olan ülkelerin ekonomik sorunlarını incelemiştir. Çalışmada, Türkiye'ye yönelik yapılan turlarda gözle görülebilir bir azalma olduğu belirtilmiştir.

Demir vd. (2020) tarafından yapılan çalışmada, Covid-19 salgınının Türkiye turizm sektörüne yönelik etkileri belirlemek amaçlanmıştır. Çalışmada, nitel veri yöntemi ile turizm sektörü paydaşlarından amaçlı örneklem tekniği kullanılarak yarı-yapılandırılmış soru formu ile veriler Nisan 2020 ayında toplanmıştır. Toplamda 32 kişi ile derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Sonuçta, Türkiye'de Covid-19 salgını öncesi, süreci ve sonrasına yönelik elde edilen veriler 3 grupta değerlendirilmiş ve betimsel analiz yapılarak çıkarımlar elde edilmiştir. Yüksek & Kalyoncu (2021) çalışmalarında Covid-19 pandemisinin turizm sektörüne yönelik etkilerini araştırmışlar ve katılımcıların belirsizlik ve öngörüsüzlükten dolayı geleceğe yönelik plan oluşturamadıklarını saptamışlardır.

Demir vd.'nin (2021) Covid-19 ile ilgili yaptıkları çalışmanın amacı, söz konusu salgının turizm sektörüne ne gibi bir etkisi olduğunu ortaya koymaktır. Bunun için, Bodrum'da faaliyet gösteren 52 otel yöneticisi ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile toplanmış ve sonuçta 39 görüşme kayıtları esas alınarak betimsel analiz yapılmıştır. Çalışma sonucunda, Covid-19 salgınının otel işletmelerini ekonomik, psikolojik ve sosyal olarak etkilediği belirlenmiştir. Gürbüz & Yılmaz (2022), yaptıkları nitel çalışmada 16 aktif turist rehberi ile görüşmüşlerdir. Görüşme sonrasında rehberlerin çok ciddi ekonomik zorluklarla karşılaştığı ortaya çıkarken, aynı zamanda alınan tedbirlerin hiçte güven vermediğini yetersiz bulduklarını belirtmişlerdir. Gelecek konusunda da farklı alanlara yönelmeyi planladıkları konusunu da yine görüşme sırasında aktarmışlardır. Diğer turizm paydaşları ile yaptıkları görüşmelerde ise, Türk turistlerin bu sene tatilin ertelendiği düşüncesinin olduğu, kendi araçları ile ulaşım sağlamak üzere eğilimli oldukları, kendi yemeklerini yapabilecekleri işletmeleri tercih etme konusunda seçici oldukları ve sağlık sertifikasına dikkat ettiklerini aktarmışlardır.

### 2.3. Covid-19'un turist rehberliğine etkileri

Yetkililer tarafından 09 Haziran 2020 tarihinde yayınlanan genelgede Turist Rehberliği Hizmetinde, Covid-19 Pandemisinde uyulması gereken kurallar belirtilmiştir. Bu kurallar, turizm sektöründe çalışanların ve turistlerin sağlıklarını korumak için alınması gereken önlemleri kapsamaktadır.

Genelge kapsamında alınan kararlar şunlardır (Kültür ve Turizm Bakanlığı, 2020): (1) Turist rehberlerine online salgın ve hijyen eğitimleri verilmesi, (2) Covid-19 belirtisi gösteren, tanı alan veya temaslı olan rehberlerin sağlık kuruluşuna başvurarak en az 14 gün çalışmaması, (3) Rehberlerin kişisel hijyen kurallarına uyması, tıbbi maske kullanmaları ve sosyal mesafe kuralına uymalıdır. (4) Rehberler tur boyunca, serbest zaman faaliyetleri dışında ve gezi sırasında yolcuların yanında bulunmalıdır. (5) Misafirlerin maskeyi doğru kullanmaları için rehberler hatırlatmalar yapmalıdır. (6) Eldiven kullanımı önerilmez; ellerin yüze teması engellenmelidir. (7) Rehberler ziyaret edilen mekanlarda Covid-19 kurallarına uymalarını hatırlatmalı ve bilgilendirmelidir. (8) Rehberler misafirlerin sosyal mesafe kurallarına uymasını gözlemlemeli ve hatırlatmalıdır. (9) Turda kablosuz mikrofon ve kulaklık sistemi sağlanır, temas konusunda dikkatli olunur. (10) Yüksek sesle konuşmaktan kaçınılmalıdır, ortak kullanılan malzemeler sterilize edilmelidir. (11) Tuvalet kullanımında güvenlik sağlanmalı, tek kullanımlık kâğıt havlu kullanımı teşvik edilmelidir. (12) Rehberler tur başlangıcında Covid-19 önlemleri hakkında bilgilendirme yapmalı ve kurallara uyulmasını sağlamalıdır. (13) Katılımcılarda belirtiler görülürse, hasta izole edilir ve sağlık kuruluşuna yönlendirilir. (14) Ulaşım araçlarında resmi kurallara uyulmalıdır.

## 3. Yöntem

### 3.1. Araştırmanın amacı ve soruları

Araştırma, profesyonel turist rehberlerinin koronavirüs kaygılarını ve algılanan stres düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma nicel yöntemde tasarlanmış olup, verilerin toplanmasında anket tekniği kullanılmıştır. Araştırmada tarama modeli (bir grupta belirli özellikleri tespit etmek üzerine veri toplanmasını amaçlayan çalışmalar) seçilmiştir. Bu araştırmada turist rehberlerinde algılanan stres ve kaygı düzeyinin belirlenmesine uygun modelleme türü olarak nicel araştırma türünde genel tarama modeli kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2017). Çalışmada, toplamda 388 turist rehberlerinden anket toplanmış, toplamda 377 kullanılabilir anket elde edilmiştir. Araştırmada yedi adet araştırma sorusu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan turist rehberlerinin demografik özellikleri, Covid-19 Pandemisinde turist rehberlerinde algılanan stres ve kaygı düzeyinin hangi seviyede olduğu, Covid-19 Pandemisinde turist rehberlerinde algılanan stres ve kaygı düzeyinin kaç boyuttan oluştuğu,

Covid-19 Pandemisinde algılanan stres ve kaygı boyutlarının profesyonel turist rehberlerinin demografik özelliklerine göre farklılık gösterip göstermediği belirlenmesi amaçlanmıştır.

### 3.2. Evren, örnekleme ve veri toplama yöntemi

Araştırmanın evrenini, Türkiye Turist Rehberleri Birliği'ne kayıtlı profesyonel turist rehberleri oluşturmuştur. TUREB'in 2022 Ekim ayı verilerine göre, Türkiye'de toplam 12.101 turist rehberi bulunmaktadır (TUREB, 2022). Çalışmada evrenin hepsine ulaşmada zaman ve maddi kısıtları nedeniyle örneklem yöntemine başvurulmuştur. Dolayısıyla, söz konusu evrenden araştırmaya gönüllü katılım sağlayacak turist rehberleri araştırmanın örneklemini oluşturmuştur. Araştırmada Turist Rehberlerine ulaşmak için örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme yöntemi tercih edilmiştir (Altunışık vd., 2007). Örneklem grubunun oluşturulmasında belli formüller kullanılmıştır. Bu araştırma için örneklem büyüklüğünün hesaplanması için  $n_0 = (t^2 \times pq) / d^2$  formülü kullanılmıştır. Örneklem seçiminde 0,95 güven düzeyinde örneklem sayısı belirlenmiştir. Bu sayılara göre, evrenden seçilebilecek örneklem büyüklüğü,  $\pm 0.05$  örneklem hatası ile 378 kişi (Büyüköztürk vd., 2017) olarak tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında 388 veri toplanmış ancak, 377 veri değerlendirmeye alınmıştır. Bu sebeple değerlendirmeye alınan veri sayısının kabul edebilir olduğu söylenebilir.

Anket, birincil veri toplama tekniği olarak sosyal bilimler araştırmalarında en çok tercih edilen araç olup (Kaplan, 1991), önceden belirlenmiş bir sırada oluşturulan ve hazırlanan bu soruların yanıtlanmasıyla elde edilen bir veri toplama yöntemidir (Altunışık vd., 2007). Bu araştırmada belirlenen değişkenleri ölçmek amacıyla anket formundan yararlanılmıştır. Anket formu toplamda üç bölümden ve 16 sorudan oluşmuştur. Anketin ilk bölümünde demografik sorular ile katılımcılar hakkında; cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, yabancı dili, rehberlik türü, uzmanlık alanları, kaç yıldır rehberlik mesleğini icra ettiği, rehberlik statüsü, bağlı olduğu oda, ikinci bölümde algılanan stres ölçeği ve son bölümde ise koronavirüs kaygı ölçeği ile ilgili bilgilerin edinilmesi amaçlanmıştır. Araştırma için 05 Aralık 2022 tarihinde Mersin Üniversitesi Etik Kurul onayı (407 karar numaralı) alınmıştır. Araştırmada profesyonel turist rehberlerinden veriler Aralık 2022-Mayıs 2023 dönemi arası toplanmıştır.

### 3.3. Ölçeklerin güvenilirlik ve geçerliliği

Profesyonel Turist Rehberlerinin koronavirüs kaygılarını belirlemek amacıyla Koronavirüs Kaygı Ölçeği'nden yararlanılmıştır. Koronavirüs kaygı seviyesini belirlemek için Lee'nin (2020) geliştirmiş olduğu "Koronavirüs Kaygı Ölçeği"nin Akkuzu vd. (2020) tarafından Türkçeye uyarlanan versiyonu kullanılmıştır. Ölçek 5'li Likert tipinde olup, beş maddeden oluşmaktadır (Akkuzu vd., 2020). Koronavirüs Kaygı Ölçeği maddeleri 0: Hiç Olmadı; 4: Neredeyse Her Gün 5'li Likert ifadesinden oluşmaktadır. Ölçeğin, Cronbach's Alpha değeri 0,93 olarak bulunmuştur. Koronavirüs kaygısının ölçülmesinde birey veya gruplar için kullanılması uygun görülmüştür. Anket sonucunda toplam puanı yüksek bireylerin koronavirüs kaygı seviyesinin yüksek, düşük puan alanların ise koronavirüs kaygı seviyelerinin düşük düzeyde olduğu vurgulanmaktadır (Akkuzu, vd., 2020).

Profesyonel Turist Rehberlerinin algılanan stres düzeylerini belirlerlerken Cohen vd.'nin (1983) geliştirdiği "Algılanan Stres Ölçeği" kullanılmıştır. Ölçek, Eskin ve diğerleri (2013) tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Türkçeye uyarlanan ölçek, 14 sorudan oluşmaktadır. Algılanan Stres Ölçeği maddeleri 0: Hiçbir Zaman; 4: Çok Sık şeklinde 5'li Likert ifadesinden oluşmaktadır. Ölçekte, 7 madde tersten puanlanmaktadır. Anket sonucunda toplam puanı yüksek bireylerin algılanan stres seviyesinin yüksek, düşük puan alanların ise, algılanan stres seviyelerinin düşük düzeyde olduğuna işaret etmektedir (Eskin, vd., 2013).

Öncelikle anketin anlaşılabilirliğinin belirlenmesi için Ekim-Aralık 2022 tarihinde veri toplanmış ve pilot test yapılmıştır. Pilot test için Adana Rehberler Odasına kayıtlı 14 profesyonel turist rehberinden veri toplanmıştır. Pilot testte ölçeklerin güvenilirlikleri Cronbach's Alpha katsayısı ile test edilmiştir. Daha sonra, ölçeklerin geçerlilik analizleri için, açıklayıcı faktör analizinden yararlanılmıştır. Ölçeklerin güvenilirlik ve geçerlilik analizlerinin anlamlı çıkmasının ardından ana uygulama için Aralık 2022-Mayıs 2023 tarihlerinde veri toplanmıştır. Araştırmada ana uygulama için kullanılan "Korona Virüs Kaygı Ölçeği" nin Cronbach's Alpha katsayısı 0,93 ve "Algılanan Stres Ölçeği" nin Cronbach Alpha katsayısı 0,82 olarak belirlenmiştir. Elde edilen sonuçlara göre, her iki ölçeğin güvenilir olduğu tespit edilmiştir. Geçerlilik, bir ölçeğin amaçlanan ölçümünü ölçme derecesi olarak ifade edilir (Altunışık vd., 2007). Ana uygulamada, ölçeklerin yapı geçerliliğinde faktör analizinden yararlanılmıştır. Koronavirüs Kaygı Ölçeğinin, KMO değerinin (0,871) ve Algılanan Stres Ölçeğinin KMO değerinin (0,868) olduğu tespit edilmiştir. Söz konusu değerlerin 0,60'dan yüksek olması ve Bartlett testi sonuçlarının incelenmesi neticesinde, ölçeklerin 0,000 düzeyinde anlamlı olduğunun bulgulanması ile veriler faktör analizine uygun bulunmuştur. Her iki ölçeğe uygulanan faktör analizi sonucunda ölçeklerin geçerli olduğu belirlenmiştir.

#### 4. Bulgular

##### 4.1.AS1: Profesyonel turist rehberlerinin demografik özellikleri nelerdir?

Katılımcıların cinsiyet özelliklerine bakıldığında %37,9'u "kadın"lardan oluşurken, %62,1'i "erkek"lerden oluşmaktadır. Katılımcıların medeni hallerine bakıldığında %53,1'i "bekar", %46,9'u ise "evli"lerden oluşmuştur. Katılımcıların yaşları incelendiğinde en yüksek oranın %34,7'si ile "31-40" yaş aralığı katılımcıların oluşturduğu saptanmıştır. Bu yaş aralığını sırasıyla %26,5'i "21-30", %22,3'ü "41-50" ve %16,4'ü "51 ve üstü" yaş aralığındaki turist rehberleri oluşturmuştur. Turist rehberlerinin mezun oldukları eğitim düzeylerine bakıldığında %66,8'inin "lisans" mezuniyetine sahip olduğu, %33,2'sinin ise "lisansüstü" mezuniyetine sahip olduğu belirlenmiştir (Tablo 1).

Katılımcıların gelir durumları incelendiğinde en yüksek oranın %44,3'lük bir oran ile "orta" gelir düzeyine sahip turist rehberlerinden oluştuğu belirlenmiştir. Bu gelir düzeyini sırasıyla "ortanın üstü (%39)", "yüksek (%8,8)" ve "ortanın altı (%8)" gelir düzeyine sahip turist rehberlerinin izlediği görülmüştür. Turist rehberlerinin mesleki çalışma belgelerinin nereden aldıklarına yönelik yapılan analizde, çalışma belgesini "Kültür ve Turizm Bakanlığı Kursu"ndan alan turist rehberlerinin oranının %24,4 olduğu belirlenmiştir. Ön lisans programını tamamlayarak çalışma belgesi alan turist rehberlerinin oranı %29,4, Lisans programını tamamlayarak çalışma belgesi alan turist rehberlerinin oranı %31,8, yüksek lisans programını tamamlayarak çalışma belgesi alan turist rehberlerinin oranı %14,1 olarak tespit edilmiştir. Çalışmaya katılan "eylemli" turist rehberlerinin oranı %91,5 ve "eylemsiz" turist rehberlerinin oranı ise, %8,5'tir. Turist rehberliğinin hangi statüde olduğuna yönelik yapılan incelemede, en yüksek oranın %56,8'lik bir oranla "bağımsız olarak tam zamanlı" çalışan turist rehberleri olduğu saptanmıştır. Bunu, %32,4'lük bir oranla "bağımsız olarak sezonluk" çalışan turist rehberlerinin izlediği belirlenmiştir. Seyahat acentasına bağlı tam zamanlı çalışan turist rehberlerinin oranı %6,6 ve seyahat acentasına bağlı sezonluk çalışan turist rehberlerinin oranının %4,2 olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 1. Profesyonel turist rehberlerinin demografik özelliklerine göre dağılımı

Cinsiyet	f	%	Yaşı	f	%
Kadın	143	37,9	21-30	100	26,5
Erkek	234	62,1	31-40	131	34,7
Toplam	377	100	41-50	84	22,3
			51 ve üstü	62	16,4
Medeni durum			Toplam	377	100
Bekar	200	53,1			
Evli	177	46,9	Ortalama aylık gelir		
Toplam	377	100	Düşük	-	-
			Ortanın altı	30	8,0
Eğitim durumu			Orta	167	44,3
İlköğretim	-	-	Ortanın üstü	147	39,0
Lise	-	-	Yüksek	33	8,8
Lisans	252	66,8	Toplam	377	100
Lisansüstü	125	33,2			
Toplam	377	100			

Turist rehberlerinin mesleğini icra ederken kullandıkları diller ele alındığında en yüksek oranın %73,5 ile "İngilizce" diline ait olduğu görülmüştür. Bunu, "diğer (%10,9)" dillerde yapılan turist rehberliği takip etmiştir. Kullanılan bu iki dili sırasıyla "Rusça (%5)", "Arapça (%4,8)", "Almanca (%4)" ve "Fransızca (%1,9)" izlemiştir. Alanda uzmanlık eğitimi alınıp alınmadığına yönelik elde edilen sonuçlar incelendiğinde, alanda uzmanlık eğitimi alan turist rehberlerinin oranının %31 olduğu, alanda uzmanlık eğitimi almayan turist rehberlerinin oranının ise, %69 olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan turist rehberlerinin aldıkları uzmanlık eğitimlerine ilişkin elde edilen veriler incelendiğinde, en yüksek oranın "kültür (%18,6)" alanında uzmanlık eğitiminin alındığı tespit edilmiştir. Bunu, sırasıyla "Gap (%8,2)", "diğer (%7,2)", "günübirlik turlar (%6,9)", "yurtdışı (%5,6)", "gastronomi (%4,8)" ve "dağ ve doğa (4,8)", "flora ve fauna (%3,2)" ve "çocuk ve müze (%1,9)" ile ilgili alanlarda alınan uzmanlık eğitimi izlemiştir.

Katılımcıların çalıştıkları gruplara yönelik analizlere göre, "hem yerli hem de yabancı gruplara" hizmet verme oranı %52,5'tir. Bunu, "yabancı gruplar (%30,8)" ve "yerli gruplar (%16,7)" a yapılan rehberlik hizmetinin izlediği görülmüştür. Katılımcıların kaç yıldır turist rehberliği mesleğini yaptıklarına yönelik elde edilen veriler incelendiğinde, "1 yıl ve daha az" mesleği icra edenlerin %23,3'lük bir orana sahip oldukları, "2-8 yıl" arasında icra edenlerin oranı %34,2, "9-15 yıl" arasında mesleği yapanların oranı %18,6, mesleği "16-22 yıl" aralığında yapan turist rehberlerinin oranı %10,1, "23-29 yıl" aralığında mesleği icra edenlerin oranı %6,1 ve mesleği "30 yıl ve

üzere” icra eden turist rehberlerinin oranı %7,7 olarak izlenmiştir. Araştırmaya katılan turist rehberlerinin bağlı oldukları odalar incelendiğinde, en yüksek katılımın “İstanbul Turist Rehberleri Odası-IRO (%28,4)”na bağlı çalışan turist rehberlerinin oluşturduğu tespit edilmiştir. İkinci büyük oranın “Antalya Turist Rehberleri Odası-ARO (%12,5)”, üçüncü sıradaki katılımcıların “ANRO-Ankara Turist Rehberleri Odası (%9,5)”na kayıtlı oldukları belirlenmiştir.

#### 4.2. AS2: Covid-19 Pandemisinde profesyonel turist rehberlerinde algılanan stres düzeyi nedir?

Algılanan Stres düzeyi puanı, literatürde kullanılan Likert Ölçek ile benzerlik göstermiştir. Literatürden hareketle, bu çalışmada 5’li Likert ölçeği kullanılması sebebiyle, Algılanan Stres Ölçeği-14’ün puan aralığı “0-56” arasında değişmektedir. Dolayısıyla, Algılanan Stres Ölçeği-14’ün puan aralığı üç başlık altında ele alınmıştır. Puan “0-18” değerleri arasında ise “düşük stres düzeyi”, “19-36” arasında ise “orta düzey stres” ve “37-56” değerleri arasında ise, “yüksek stres düzeyi” şeklinde değerlendirilmektedir (Eskin vd., 2013). Katılımcılardan alınan yanıtlara göre “algılanan stres düzeyi” ortalama puanı 23,01 olarak tespit edilmiştir. Bu verilerden hareketle, turist rehberlerinin algılanan stres düzeyinin “orta” olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan turist rehberlerinin %25,7’sinin “düşük” stres düzeyine sahip olduğu, %71,9’unun “orta” düzey strese sahip olduğu ve %2,4’ünün “yüksek” stres düzeyine sahip olduğu tespit edilmiştir.

#### 4.3. AS3: Covid-19 Pandemisinde profesyonel turist rehberlerinde algılanan stres kaç boyut altında toplanmaktadır?

Profesyonel turist rehberlerinin algıladıkları stresin kaç boyutta incelenebileceğini saptamak için yapılan faktör analizi, elde edilen verileri özet halinde sunarak, üzerinde işlem yapılabilir hale getirmek amacıyla taşımaktadır (Nakip, 2003). Faktör analizinde, değişkenler arasında yüksek korelasyon ilişkisi sonucunda birbiriyile güçlü korelasyona sahip değişkenler aynı faktöre atanmaktadır (Nakip, 2003). Analizde, özdeğeri 1’den büyük ve en az .400 düzeyinde korelasyona sahip olan değişkenler analize tabi tutulmuştur. Faktör analizinin geçerliliğinde KMO (Kaiser-Meyer-Olkin) testi oranı en önemli orandır. Araştırmalarda Kaiser-Meyer-Olkin testi oranının, %60’ın üstünde olması istenmektedir (Nakip, 2003). KMO değerleri; “0,90=mükemmel”, “0,80=çok iyi”, “0,70=iyi”, “0,60=orta”, “0,50=zayıf” ve “0,50’nin altı=kabul edilemez” şeklinde gruplandırılmaktadır (Kalaycı, 2018). Bu araştırmanın KMO oranı 0,884 olarak bulgusuna ulaşılmıştır. Dolayısıyla, elde edilen KMO oranının “çok iyi” olduğu ve bu oranın analize devam edilebileceği anlamını taşıdığı ifade edilebilir.

Tablo 2’ye göre, Algılanan Stres Ölçeğine uygulanan faktör analizi literatürle paralel olup, değişkenlerin iki boyut altında toplandığı ve bu faktörlerin, .400 korelasyon düzeyinde toplam varyansın %60,658’ini açıkladığı görülmüştür. Birinci faktörü oluşturan maddeler ele alındığında, profesyonel turist rehberlerinin yetersiz özyeterlilik algılarını içeren maddeleri kapsadığı görülmüştür. Dolayısıyla, faktöre “yetersiz özyeterlilik algısı” adı verilmiştir. Bu boyut; “geçen ay, ne sıklıkta her şeyin üstesinden geldiğinizi hissettiniz? (.890)”, “geçen ay, hayatınızdaki zorlukları ne sıklıkta kontrol edebildiniz? (.886)”, “geçen ay, hayatınızda ortaya çıkan önemli değişikliklerle etkili bir şekilde başa çıktığınızı ne sıklıkta hissettiniz? (.875)”, “geçen ay, ne sıklıkta gündelik zorlukların üstesinden başarıyla geldiniz?(.831)”, “geçen ay, kişisel sorunlarınızı ele alma yeteneğinize ne sıklıkta güven duyduunuz? (.825)”, “geçen ay, her şeyin yolunda gittiğini ne sıklıkta hissettiniz?(.746)” ve “geçen ay, ne sıklıkta zamanınızı nasıl kullanacağınızı kontrol edebildiniz? (.636)” maddelerinden oluşmuştur. Bu boyut, toplam varyansın %34,194’ünü açıklanması profesyonel turist rehberlerinin yetersiz özyeterlilik algısının önemine işaret etmektedir.

İkinci faktör, yedi maddeden oluşmakta ve “stres / rahatsızlık algısı” olarak adlandırılmıştır. Stres / Rahatsızlık Algısı faktörü, toplam açıklanan varyansın %26,463’ünü açıklamaktadır. Bu boyut ele alındığında; “geçen ay, ne sıklıkta kontrolünüz dışında gelişen olaylar yüzünden öfkelenirsiniz? (.813)”, “geçen ay, hayatınızdaki önemli şeyleri kontrol edemediğinizi ne sıklıkta hissettiniz? (.768)”, “geçen ay, kendinizi ne sıklıkta sınırlı ve stresli hissettiniz? (.763)”, “geçen ay, ne sıklıkta problemlerin üstesinden gelemeyeceğiniz kadar biriktiğini hissettiniz? (.723)”, “geçen ay, ne sıklıkta yapmanız gereken şeylerle başa çıkamadığınızı fark ettiniz? (.666)”, “geçen ay, beklenmedik bir şeylerin olması (.651)” ve “geçen ay, kendinizi ne sıklıkta başarmak zorunda olduğunuz şeyleri düşünürken buldunuz? (.644)” maddelerinin yüklendiği tespit edilmiştir. Bu faktörün ortalamasının (1,757) birinci faktöre oranla daha büyük olması, araştırmaya katılan turist rehberlerince stres/rahatsızlık algısının yetersiz özyeterlilik algısından daha çok önemsendiği anlamını taşımaktadır.

#### 4.4. AS4: Covid-19 pandemisinde algılanan stres boyutları profesyonel turist rehberlerinin demografik özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

Bu soruda, algılanan stres ile cinsiyet arasında fark bulunup bulunmadığının tespiti için t-testi yapılmıştır. Yapılan analize göre (Tablo 3.), algılanan stresin profesyonel turist rehberlerinin cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık

gösterdiği ( $p<0,05$ ) belirlenmiştir. Bu analize göre, “kadın” profesyonel turist rehberlerinin algıladığı stresin ( $x=1,7577$ ), “erkek” profesyonel turist rehberlerinin ( $x=1,5736$ ) algıladığı strese oranla daha fazla olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Profesyonel turist rehberlerinin algıladıkları stres boyutlarına yönelik faktör analizi sonuçları

	Yükü	Öz değeri	Açıklanan Varyans	Ort.	Güvenirlilik katsayısı
<i>I.Yetersiz Özyeterlilik Algısı (7madde)</i>		4,787	34,194	1,529	,915
10. Geçen ay, ne sıklıkta her şeyin üstesinden geldiğinizi hissettiniz? *	.890				
9. Geçen ay, hayatınızdaki zorlukları ne sıklıkta kontrol edebildiniz? *	.886				
5. Geçen ay, hayatınızda ortaya çıkan önemli değişikliklerle etkili bir şekilde başa çıktığınızı ne sıklıkta hissettiniz? *	.875				
4. Geçen ay, ne sıklıkta gündelik zorlukların üstesinden başarıyla geldiniz? *	.831				
6. Geçen ay, kişisel sorunlarınızı ele alma yeteneğinize ne sıklıkta güven duydunuz? *	.825				
7. Geçen ay, her şeyin yolunda gittiğini ne sıklıkta hissettiniz? *	.746				
13. Geçen ay, ne sıklıkta zamanınızı nasıl kullanacağınızı kontrol edebildiniz? *	.636				
<i>II.Stres / Rahatsızlık Algısı (7 madde)</i>		3,705	26,463	1,757	,843
11. Geçen ay, ne sıklıkta kontrolünüz dışında gelişen olaylar yüzünden öfkeleniniz?	.813				
2. Geçen ay, hayatınızdaki önemli şeyleri kontrol edemediğinizi ne sıklıkta hissettiniz?	.768				
3. Geçen ay, kendinizi ne sıklıkta sinirli ve stresli hissettiniz?	.763				
14. Geçen ay, ne sıklıkta problemlerin üstesinden gelemeyeceğiniz kadar biriktiğini hissettiniz?	.723				
8. Geçen ay, ne sıklıkta yapmanız gereken şeylerle başa çıkamadığınızı fark ettiniz?	.666				
1. Geçen ay, beklenmedik bir şeylerin olması	.651				
12. Geçen ay, kendinizi ne sıklıkta başarmak zorunda olduğunuz şeyleri düşünürken buldunuz?	.644				

Varimax rotasyonlu temel bileşenler analizi. Açıklanan toplam varyans: % 60,658.

KMO örneklem yeterliliği: %88,4; Bartlett küresellik testi:  $X^2: 2889,307$ , s.d.:91,  $p<0.000$ ;

Genel ortalama: 1,643; Ölçeğin tamamı için Alpha: .810;

Yanıt kategorileri: 0: Hiçbir Zaman; 4: Çok Sık

Not: \* Ters kodlu maddeye işaret etmektedir.

Tablo 3. Algılanan stres düzeyi ile katılımcıların cinsiyetlerine göre t-testi analizi

Ölçek	Cinsiyet	n	Ortalama	Standart sapma	t değeri	Anlam düzeyi (p)
Algılanan stres	Kadın	143	1,7577	,50401	3,250	,001*
	Erkek	234	1,5736	,55132		

Tablo 4. Algılanan stres düzeyi ile katılımcıların medeni durumlarına göre t-testi analizi

Ölçek	Medeni durum	n	Ortalama	Standart sapma	t değeri	Anlam düzeyi (p)
Algılanan stres	Bekâr	200	1,6746	,56355	1,192	,234
	Evli	177	1,6082	,51283		

Tablo 4’te, araştırmaya katılan profesyonel turist rehberlerinin medeni hâlleri ile algılanan stres değişkeni arasında bir fark bulunup bulunmadığının tespitinde t-testi sonuçları Tablo 4’te sunulmuştur. Tablo 4’e göre, profesyonel turist rehberlerinin medeni hâlleri ile algılanan stres değişkeni arasında anlamlı ( $p>0,05$ ) bir fark olmadığı tespit edilmiştir. Katılımcıların yaş değişkeni ile algılanan strese ilişkin ANOVA testinin sonuçları Tablo 5’te yer almaktadır. ANOVA testi bulgularına göre, katılımcıların algılanan stres değişkeni ile yaş değişkeni arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılık olduğu belirlenmiştir ( $f=5,003$ ;  $p=0,002<0,05$ ). Yaş değişkenini hangi gruplar arasında farklılık bulunduğunu tespit etmek amacıyla uygulanan “Tukey” testi sonucuna göre, “31-40 yaş”, “41-50 yaş” ve “51 yaş ve üstü” grupları ile “21-30 yaş” grubu arasında farklılaştığı tespit edilmiştir. Teste göre, “21-30

yaş” grubunda olan katılımcıların algılanan stres düzeylerinin “31-40 yaş”, “41-50 yaş” ve “50 yaş ve üstü” yaş kategorisindeki katılımcılara oranla daha yüksek olduğu belirlenmiştir.

Tablo 5. Katılımcıların algılanan stres düzeyi ile yaş değişkenine göre ANOVA tablosu

Ölçek	Yaş	n	Ortalama	Standart sapma	F değeri	Anlam düzeyi
Algılanan stres	21-30 yaş	100	1,8186	,47796	5,003	,002*
	31-40 yaş	131	1,5927	,55975		
	41-50 yaş	84	1,5553	,49739		
	51 yaş ve üstü	62	1,5876	,59739		

Tablo 6. Katılımcıların algılanan stres düzeyi ile eğitim düzeyine göre t-testi tablosu

Ölçek	Eğitim düzeyi	n	Ortalama	Standart sapma	t değeri	Anlam düzeyi
Algılanan stres	Lisans	252	1,6298	,50928	-,693	,489
	Lisansüstü	125	1,6709	,68619		

Tablo 7. Katılımcıların algılanan stres düzeyi ile gelir düzeyine göre ANOVA tablosu

Ölçek	Eğitim düzeyi	n	Ortalama	Standart sapma	F değeri	Anlam düzeyi
Algılanan stres	Ortanın Altı	30	1,9833	,63548	5,689	,001*
	Orta	167	1,6518	,53585		
	Ortanın Üstü	147	1,6059	,49214		
	Yüksek	33	1,4589	,56892		

Profesyonel turist rehberlerinin algılanan stresin eğitim durumlarına göre anlamlı bir farklılık bulunup bulunmadığının tespitinde t-testi analizi yapılmıştır. Analizden önce, eğitim düzeyi “lise” olan katılımcıların sayısının analize tabi tutulamayacak kadar az olması nedeniyle bu sayı “lisans” ile birleştirilmiştir (Tablo 6.). Yapılan t-testi’ne göre, profesyonel turist rehberlerinin algıladıkları stresin, eğitim düzeylerine göre anlamlı ( $p>0,05$ ) bir farklılık göstermediği saptanmıştır.

Katılımcıların gelir düzeyi değişkenine ilişkin ANOVA testinin sonuçları Tablo 7’de yer almaktadır. Elde edilen veriler analize tabi tutulmadan önce, gelir düzeyi “düşük” olan katılımcılar analize dahil edilemeyecek kadar az olmasından dolayı söz konusu katılımcılar “ortanın altı” katılımcıları ile birleştirilmiştir. ANOVA testi bulgularına göre, katılımcıların algılanan stres değişkeni ile gelir düzeyi değişkeni arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık olduğu analiz edilmiştir ( $f=5,689$ ;  $p=0,001<0,05$ ). Gelir düzeyi değişkeninin hangi gruplar arasında farklılık olduğunu tespit etmek amacıyla uygulanan "Scheffe" testi sonucuna göre "Orta", "Ortanın Üstü" ve "Yüksek" gelir düzeyi katılımcılar ile "Ortanın Altı" gelir düzeyi katılımcıları arasında farklılaştığı tespit edilmiştir. Buna göre, "Ortanın Altı" gelir düzeyi katılımcılarının algıladıkları stresin, “Orta”, “Ortanın Üstü” ve “Yüksek” gelir düzeyine sahip katılımcılara oranla daha yüksektir.

#### 4.5. AS<sub>5</sub>: Covid-19 Pandemisinde profesyonel turist rehberlerinde kaygı düzeyi nedir?

Covid-19 Kaygı düzeyinin belirlenmesinde literatürden hareketle, kaygı ölçeğinin 5’li Likert ölçeği olması nedeniyle, ortalama alınması yoluna gidilmiştir. Dolayısıyla, koronavirüs kaygı ortalamasının 1,2918 olduğu belirlenmiştir. Ankette, koronavirüs kaygısı ile ilgili cevap aranan ifadelerin katılımcıların son 2 haftalarını düşünerek cevap vermeleri istenmiştir. Katılımcılardan alınan cevaplar incelendiğinde, koronavirüs kaygısının son iki hafta içinde “nadiren, bir veya iki günden az” yaşayanların oranı %81,4, “birkaç gün” yaşayanların oranı %11,1, “7 günden fazla” yaşayanların oranı %4,2 ve “neredeyse her gün” yaşayanların oranı %3,2 olarak belirlenmiştir. Bu verilerden hareketle, profesyonel turist rehberlerinin koronavirüs kaygı düzeyinin araştırmanın yapıldığı tarihler baz alındığında “ortanın altında” düzeyde kaygı yaşandığı ifade edilebilir.

#### 4.6. AS<sub>6</sub>: Covid-19 Pandemisinde profesyonel turist rehberlerinde kaygı düzeyi kaç boyut altında toplanmaktadır?

Tablo 8, profesyonel turist rehberlerinin koronavirüs kaygı düzeylerinin kaç boyut altında toplandığını sunmaktadır. Profesyonel turist rehberlerinin kaygı düzeyi boyutlarının kaç boyut altında toplanabildiğini belirlemek için .500 korelasyon düzeyinde faktör analizi yapılmıştır. Dik döndürme yöntemlerinden Varimax rotasyonu kullanılarak yapılan faktör analizine göre, toplam beş maddenin tek boyutta toplandığı ve toplam varyansın %78,954’ünü açıkladığı tespit edilmiştir. Tek faktörlü yapı, kaygı ölçeğini geliştiren Lee’nin (2020) ve Türkçe’ye



uyarlayan Akkuzu vd.'nin (2020) çalışmalarına benzer bir yapı ortaya koymuştur. Profesyonel turist rehberlerinin koronavirüs kaygı düzeylerine yönelik elde edilen tek faktöre literatürle paralel olarak "koronavirüs kaygısı" adı verilmiştir.

Tablo 8. Profesyonel turist rehberlerinin koronavirüs kaygı düzeyi boyutlarına yönelik faktör analizi sonuçları

	Yükü	Öz değeri	Açıklanan Varyans	Ort.	Güvenirlilik katsayısı
<i>Koronavirüs Kaygısı (5 madde)</i>		3,948	78,954	1,356	,930
4. Koronavirüs hakkında düşündüğümde veya bilgiye maruz kaldığımda yemek yemeye ilgimi kaybettim.	.924				
3. Koronavirüs hakkında düşündüğümde veya bilgiye maruz kaldığımda felç olmuş veya donmuş gibi hissettim.	.918				
5. Koronavirüs hakkında düşündüğümde veya bilgiye maruz kaldığımda mide bulantısı hissettim veya mide problemleri yaşadım.	.894				
2. Koronavirüs hakkında düşündüğüm için uykuya dalma veya uykuda kalma konusunda sorun yaşadım.	.862				
1. Koronavirüs ile ilgili haberleri okuduğumda veya dinlediğimde başım döndü, sersemlemiş veya baygın hissettim.	.842				

Varimax rotasyonlu temel bileşenler analizi. Açıklanan toplam varyans: % 78,954.  
KMO örneklem yeterliliği: %87,1; Bartlett küresellik testi:  $X^2$ : 1647,604, s.d.:10,  $p < 0.000$ ;  
Genel ortalama: 1,356; Ölçeğin tamamı için Alpha: .930;  
Yanıt kategorileri: 0: Hiç olmadı; 4: Neredeyse her gün.

4.7. AS7: Covid-19 pandemisinde kaygı düzeyi boyutları profesyonel turist rehberlerinin demografik özelliklerine göre farklılık göstermekte midir?

Turist rehberlerinin koronavirüs kaygı boyutu ile cinsiyetlerine göre istatistiki açıdan aralarında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığının tespitinde t-testinden yararlanılmıştır. Yapılan t-testine göre (Tablo 9), Koronavirüs kaygı boyutu ile profesyonel turist rehberlerinin cinsiyetlerine göre istatistiki olarak anlamlı ( $p > 0,05$ ) bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Tablo 9. Koronavirüs kaygı boyutu ile katılımcıların cinsiyetlerine göre t-testi tablosu

Ölçek	Cinsiyet	n	Ortalama	Standart sapma	t değeri	Anlam düzeyi
Koronavirüs kaygısı	Kadın	143	1,2867	,56746	-1,674	,095
	Erkek	234	1,3983	,71621		

Tablo 10. Koronavirüs kaygı boyutu ile katılımcıların medeni hâllerine göre t-testi tablosu

Ölçek	Medeni durum	n	Ortalama	Standart sapma	t değeri	Anlam düzeyi
Koronavirüs kaygısı	Bekâr	200	1,3350	,63624	-,650	,516
	Evli	177	1,3797	,69743		

Tablo 11. Katılımcıların koronavirüs kaygı boyutu ile yaş değişkenine göre ANOVA tablosu

Ölçek	Yaş	n	Ortalama	Standart sapma	F değeri	Anlam düzeyi
Koronavirüs kaygısı	21-30	100	1,3640	,68241	1,082	,357
	31-40	131	1,4168	,72919		
	41-50	84	1,2500	,56558		
	51 ve üstü	62	1,3581	,61579		

Araştırmaya katılan profesyonel turist rehberlerinin medeni hâlleri ile koronavirüs kaygı boyutu arasında bir fark bulunup bulunmadığını test etmek için yapılan t-testine göre, profesyonel turist rehberlerinin medeni hâlleri ile koronavirüs kaygı boyutu arasında anlamlı ( $p > 0,05$ ) bir fark olmadığı tespit edilmiştir (Tablo 10). Katılımcıların yaş değişkeni ile koronavirüs kaygı boyutu arasında bir fark bulunup bulunmadığını saptamakta ANOVA testinden yararlanılmıştır (Tablo 11). ANOVA testi bulgularına göre, profesyonel turist rehberlerinin koronavirüs kaygı boyutu ile yaş değişkeni arasında istatistiki açıdan anlamlı bir farklılık olmadığı ( $f = 1,082$ ;  $p = 0,357 > 0,05$ )

bulgusuna ulaşılmıştır. Turist rehberlerinin koronavirüs kaygı boyutu ile eğitim düzeylerine göre aralarında anlamlı bir fark bulunup bulunmadığının tespiti için t-testi yapılmıştır. Analizden önce, “lise” mezunu katılımcıların gözleminin analize tabi tutulamayacak kadar az olması sebebiyle bu gözlemler “lisans” mezunları ile birleştirilmiştir. Yapılan t-Testi’ne göre (Tablo 12), koronavirüs kaygı boyutu ile profesyonel turist rehberlerinin eğitim düzeylerine göre istatistiki olarak anlamlı ( $p>0,05$ ) bir farklılık olmadığı belirlenmiştir.

Tablo 12. Katılımcıların koronavirüs kaygı boyutu ile eğitim düzeyine göre t-testi tablosu

Ölçek	Eğitim düzeyi	n	Ortalama	Standart sapma	t değeri	Anlam düzeyi
Koronavirüs kaygısı	Lisans	252	1,3444	,65554	-,477	,634
	Lisansüstü	125	1,3792	,68619		

Turist rehberlerinin gelir düzeyleri ile koronavirüs kaygı boyutunda farklılık bulunup bulunmadığının tespiti için ANOVA testi yapılmış ve bulgular Tablo 13’te sunulmuştur. ANOVA testi bulgularına göre, araştırmaya katılan profesyonel turist rehberlerinin koronavirüs kaygı boyutu ile gelir düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık olmadığı ( $f=0,686$ ;  $p=0,561>0,05$ ) tespit edilmiştir.

Tablo 13. Katılımcıların koronavirüs kaygı boyutu ile gelir düzeyine göre ANOVA tablosu

Ölçek	Gelir düzeyi	n	Ortalama	Standart sapma	F değeri	Anlam düzeyi
Koronavirüs kaygısı	Ortanın altı	30	1,5067	,86261	,686	,561
	Orta	167	1,3629	,65478		
	Ortanın üstü	147	1,3170	,62278		
	Yüksek	33	1,3576	,70844		

## 5. Sonuç

Araştırmaya katılan profesyonel turist rehberlerinin demografik özellikleri incelendiğinde katılımcıların %37,9’unu “kadınlar ve %62,1’ini “erkekler” oluşturmuştur. Profesyonel turist rehberlerinin %53,1’inin “bekar” ve yaklaşık %47’sinin ise, “evli” olduğu, %34,7’sinin “31-40”, %26,5’inin “21-30”, %22,3’ünün “41-50” ve %16,4’ünün ise, “51 ve üstü” yaş aralığında oldukları belirlenmiştir. Çalışmaya katılan profesyonel turist rehberlerinin eğitim düzeylerine bakıldığında, %66,8’inin “lisans” ve %33,2’sinin ise, “lisansüstü” mezunu olduğu belirlenmiştir. Profesyonel turist rehberlerinin gelir düzeyleri incelendiğinde, en yüksek oranın %44,3’ü ile “orta” gelir düzeyine sahip oldukları saptanmıştır. Bunu, “ortanın üstü (%39)”, “yüksek (%8,8)” ve “ortanın altı (%8)” gelir düzeyine sahip turist rehberlerinin izlediği belirlenmiştir. Covid-19 Pandemi sürecinde profesyonel turist rehberlerinde algılanan stres düzeyinin ortalama puanının 23,01 olduğu ve profesyonel turist rehberlerinin algılanan stres düzeyinin “orta” olduğu belirlenmiştir. Araştırmaya katılan profesyonel turist rehberlerinden “düşük” stres düzeyine sahip katılımcıların oranının %25,7, “orta” stres düzeyine sahip katılımcıların oranının %71,9 ve “yüksek” stres düzeyine sahip katılımcıların oranının %2,4 olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular, araştırmaya katılan profesyonel turist rehberlerinin orta düzeyde stres algısına sahip olduğunu desteklemektedir. Profesyonel turist rehberlerinde algılanan stres boyutlarını tespit edebilmek amacıyla yapılan faktör analizi sonucuna göre, algılanan stres boyutlarının iki faktör altında toplandığı belirlenmiştir. Faktörlere, “yetersiz öz yeterlilik algısı” ve “stres / rahatsızlık algısı” adları verilmiştir.

Covid-19 Pandemi sürecinde profesyonel turist rehberlerinde algılanan stres düzeyi ve cinsiyet arasındaki farklılığı saptamak için yapılan t-testi sonucuna göre, turist rehberlerinde algılanan stres düzeyi ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık bulunduğu belirlenmiştir. Kadın profesyonel turist rehberlerinde algılanan stres düzeyinin erkek profesyonel turist rehberlerinde algılanan stres düzeylerine oranla daha fazla olduğu saptanmıştır. Buna karşın profesyonel turist rehberlerinin medeni halleri ile algılanan stres değişkeni arasında farklılık olup olmadığını test etmek amacıyla yapılan T-testi sonucuna göre anlamlı bir fark olmadığı belirlenmiştir. Wang vd.’nin (2020) yaptığı çalışmada, Covid-19 salgının ilk dönemlerinde meydana gelen psikoloji ve konuyla ilişkili etmenleri araştırdıklarında kadınların stres düzeyinin daha yüksek olduğunu bulmuşlardır. Covid-19 pandemisinde sağlık çalışanları üzerine araştırma yapmış ve stres seviyelerinin kadınlarda daha yüksek olduğunu tespit etmişlerdir. Duan & Zhu (2020), Covid-19 salgınının bireylerde stres ve kaygı düzeylerini artırdığını, uykusuzluk ve öfke gibi ruhsal hastalıkları tetiklediğini, kadınların daha fazla stres yaşadığını saptamışlardır. Bir başka çalışmada ise (Göksu & Kumcağız, 2020), kadın katılımcıların stres düzeylerinin erkek katılımcılara oranla daha yüksek olduğunu saptamışlardır. Sonuç olarak alan yazın tarafından araştırma bulgusu genel olarak desteklenmektedir.

Covid-19 Pandemi sürecinde turist rehberlerin algılanan stres düzeyi ve yaş değişkeni arasındaki farklılığın tespiti için yapılan ANOVA testine göre algılanan stres değişkeni ve yaş değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu gözlemlenmiştir. “Tukey” testi sonucuna göre “21-30 yaş” grubu ile diğer yaş grupları arasında fark olduğu tespit edilirken aynı zamanda “21-30 yaş” grubu turist rehberlerinde algılanan stres düzeyinin diğer yaş gruplarına oranla yüksek olduğu saptanmıştır. Daha önce yapılan bir çalışmada (Göksu & Kumcağız, 2020) çoğunluğun “20-29 yaş” grubu arasında olduğu görülmüştür. Araştırma bulgularına göre algılanan stres düzeyi ile medeni hal değişkeni arasında farklılığı saptamak için yapılan t-testi analizine göre, algılanan stres düzeyi ile medeni hal değişkeni arasında farklılık olmadığı belirlenmiştir. Buna karşın bir araştırmada (Göksu & Kumcağız, 2020) bekar katılımcıların daha stresli olduğu saptanmıştır. Shevlin vd. (2020) ise, Covid-19 salgını sürecinde evli bireylerde stresin daha fazla olduğunu belirtmişlerdir.

Katılımcı turist rehberlerinin eğitim düzeyi ve algılanan stres değişkeni arasında fark bulunup bulunmadığı ile ilgili yapılan t-testi analizi sonuçlarına göre, algılanan stresin katılımcıların eğitim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Katılımcıların gelir düzeyi değişkeni ve algılanan stres değişkeni arasında farklılığı saptamak için yapılan ANOVA testine göre anlamlı farklılık olduğu gözlemlenmiştir. “Tukey” testi sonucuna göre “Ortanın Altı” grubunun diğer gruplar ile farklılaştığı ve bu grubun katılımcılarının algılanan stres düzeyinin diğerlerine göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Covid-19 Pandemi sürecinde turist rehberlerinde kaygı düzeyinin katılımcıların verdiği yanıtlara göre yapılan kaygı düzeyi testine göre ortalama puanı son iki hafta içinde “nadiren, bir veya iki günden az” yaşayanların oranı %81,4, “birkaç gün” yaşayanların oranı %11,1, “7 günden fazla” yaşayanların oranı %4,2 ve “neredeysen her gün” yaşayanların oranı %3,2 olarak belirlenmiştir. Bu verilerden hareketle, turist rehberlerinin koronavirüs kaygı düzeyinin araştırmanın yapıldığı tarihler baz alındığında “ortanın altında” düzeyde kaygı yaşandığı belirlenmiştir. Turist Rehberlerinde koronavirüs kaygı boyutlarını tespit edebilmek amacıyla faktör analizi uygulanmıştır. Faktör analizi sonucuna göre koronavirüs kaygı düzeyi ölçeği boyutlarının 1 boyut (%78,954) altında toplandığı görülmüştür.

Covid-19 Pandemi sürecinde turist rehberlerinde kaygı düzeyi ve cinsiyet arasındaki farklılığı saptamak için yapılan t-testine göre, turist rehberlerinde kaygı düzeyi ve cinsiyet arasında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir. Literatür incelendiğinde (Zhang vd., 2020) sağlık personelleri ile yaptıkları çalışmada Covid-19 salgınına karşı kaygı ve depresyon düzeylerinin kadın ve erkeklerde anlamlı bir farklılık olmadığını belirlemişlerdir. Buna karşın, Göksu & Kumcağız’ın (2020) çalışmasında elde edilen bulgularına göre kadınların kaygı düzeylerinin erkeklere göre daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Eğitim düzeyi ve medeni hal değişkenleri ile kaygı değişkeni arasında bir fark bulunup bulunmadığını test etmek için yapılan t-testi sonucunda eğitim düzeyi ve medeni hal değişkenlerine göre kaygı düzeyinde bir fark olmadığı belirlenmiştir. Covid-19 Pandemi sürecinde turist rehberlerinde kaygı düzeyi ile yaş değişkeni ve gelir düzeyi arasındaki farklılığı saptamak amacıyla ANOVA testi uygulanmıştır. ANOVA sonucuna göre turist rehberlerinde kaygı düzeyi ile yaş değişkeni ve gelir düzeyi arasında anlamlı bir farklılık olmadığı saptanmıştır. Göksu & Kumcağız’ın (2020) araştırmasında ise, “20-29” yaş grubunun kaygı düzeyinin daha fazla olduğu saptanmıştır.

Bu araştırmada elde edilen bulgular ışığında, Covid-19 pandemisinde turist rehberlerinde algılanan stres düzeyi ve kaygı düzeyine ilişkin daha sonraki araştırmalara yönelik öneriler şu şekilde sıralanabilir;

Teoriye yönelik çıkarımlar:

- Covid-19 Pandemi süreci dışında turist rehberlerinin mesleklerini icra ederken yaşamış oldukları kaygı ve stres düzeylerinin belirlenmesi, kaygı ve stres arasındaki ilişkinin saptanması gelecekteki araştırmalara ışık tutabilir.
- Turist rehberlerinde kaygı ve strese sebep olan faktörlerin belirlenmesi ve ilişkilendirilmesi bir başka araştırma konusu olarak ele alınabilir.
- Araştırmalar neticesinde araştırmacının elde ettiği verilere göre turist rehberliği mesleğinin sadece Covid-19 pandemisinde değil daha önceki dönemlerde meydana gelen salgın hastalık ve diğer etmenler ile de olumsuz durumlar saptanmıştır. Bu etmenler incelenerek turist rehberliğine etkilerini azaltmaya yönelik araştırmalar yapılabilir.

Uygulamaya yönelik çıkarımlar:

- Türkiye Turist Rehberleri Birliği (TUREB) ve Kültür ve Turizm Bakanlığı iş birliği içerisinde turist rehberlerinin kaygı ve stres düzeylerini azaltmaya yönelik seminer veya kurslar düzenlenebilir.

**Kaynakça**

- Altunışık, R., Coşkun, R., Bayraktaroğlu, S., & Yıldırım, E. (2007). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri* (5 b.). Sakarya Yayıncılık, Sakarya.
- Akkuzu, H., Yumuşak, F. N., Karaman, G., Ladikli, N., Türkkan, Z., & Amp; Bahadır, E. (2020). Koronavirüs Kaygı Ölçeği'nin Türkçe güvenilirlik ve geçerlik çalışması. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 2(2), 63-67.
- Atay, L. (2020). KOVID-19 Salgını ve Turizme Etkileri. *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 17(1):168-172.
- Birdir, S. S., & Taşbey, S. (2009). Yerli turistlerin profesyonel turist rehberlerinden beklentilerinin incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 231-250.
- Birdir, S. S., Derinalp, G., & Birdir, K. (2022). Turist Rehberi Adaylarının Çevresel Tutumlarının Belirlenmesi. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 26(2), 145-159.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri* (23 b.). Pegem Akademi, Ankara.
- Cohen, S., Kamarck, T., & Mermelstein, R. (1983). A global measure of perceived stress. *Journal of Health and Social Behavior*, 385-396.
- Çınar, B., & Yenipınar, U. (2019). Turizm rehberliği bölümü öğrencilerinde genel öz yeterlilik algısı, mesleki kaygı ve mesleği yapma niyeti ilişkisi. *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 30(3), 153-162.
- Demir, M., Günaydın, Y., Demir, Ş. Ş. (2020). Koronavirüs (Covid-19)'ün Türkiye'de turizm üzerindeki öncüllerinin, etkilerinin ve sonuçlarının değerlendirilmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 6(1), 80-107.
- Demir, M., Demir, Ş. Ş., Dalgıç, A., & Ergen, F. D. (2021). Impact of Covid-19 pandemic on the tourism industry: An evaluation from the hotel managers' perspective. *Journal of Tourism Theory and Research*, 7(1), 44-57. <https://doi.org/10.24288/jttr.857610>
- Duan, L., & Zhu, G. (2020). Psychological interventions for people affected by the Covid-19 epidemic. *The lancet psychiatry*, 7(4), 300-302.
- Düzgün, E., & Kurt, A. (2020). Covid-19 (Koronavirüs) Salgınının Turist Rehberleri Üzerindeki Etkileri: Ankara Turist Rehberleri Odası Örneği. *Karadeniz Sosyal Bilimler Dergisi*, 12(23):18-38.
- Eskin M., Harlak, H., Demirkıran, F., & Dereboy, Ç. (2013). Algılanan Stres Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Güvenirlik ve Geçerlik Analizi. *New/Yeni Symposium Journal*, 51 (3), 134.
- Göksu, Ö., & Kumcağız, H. (2020). Covid-19 salgınında bireylerde algılanan stres düzeyi ve kaygı düzeyleri. *Turkish Studies*, 15(4), 463-479. DOI: <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.44397>.
- Güneş, N., & Şengül, Ç. N., (2017). *Antik Dönemden Günümüze Turist Rehberliği ve Rehber Pirleri*. Detay Yayıncılık, Ankara.
- Gürbüz, Y., & Yılmaz, A. (2022). Covid-19'un Turizm Üzerindeki Etkisi. *Eurasian Academy of Sciences Socia lSciences Journal*, 41:170-190. Doi: <http://doi.org/10.17740/eas.soc.2022.V41-10>.
- Lee, S. A. (2020). Coronavirus Anxiety Scale: A brief mental health screener for COVID-19 related anxiety. *Death Studies*, 44(7), 393-401.
- Shevlin, M., McBride, O., Murphy, J., Miller, J. G., Hartman, T. K., Levita, L., Mason, L., Martinez, A.P., McKay, R., Stocks, T.V., Bennet, K. M., Hyland, P. Karatzias, T., & Bentall, R. P. (2020). Anxiety, depression, traumatic stress and Covid-19-related anxiety in the UK general population during the Covid-19 pandemic. *BJPsych open*, 6(6), 110-125.
- Sohrabi, C., Alsafi, Z., O'Neill, N., Khan, M., Kerwan, A., Al-Jabir, A., Losifidis, C., & Agha, R. (2020). World Health Organization declares global emergency: A review of the 2019 novel coronavirus (Covid- 19). *International Journal of Surgery*, 76, 71-76.
- Türkiye Turist Rehberleri Birliği (TUREB) (2021). Rehber Odalarına Göre Turist Rehberi Sayıları. <http://www.tureb.org.tr/tr/RehberIstatistik>. (Erişim tarihi: 13.04.2021).
- Türkiye Turist Rehberleri Birliği (TUREB)(2021). YASA. <http://www.tureb.org.tr/tr/Page/Detail/60>. Erişim tarihi: 13.04.2021.
- Uğur, G.N., & Akbıyık, A. (2020). Impacts of Covid-19 on global tourism industry: A cross-regional comparison. *Tourism Management Perspectives*, 36, 1-13.
- Vikipedi (2024). Erken dönem insan göçleri. Erişim Adresi: [https://tr.wikipedia.org/wiki/Erken\\_d%C3%B6nem\\_insan\\_g%C3%B6%C3%A7leri](https://tr.wikipedia.org/wiki/Erken_d%C3%B6nem_insan_g%C3%B6%C3%A7leri), Erişim Tarihi: 26.06.2024.

- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C.S., & Ho, R.C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 corona virus disease (covid-19) epidemic among the general population in china. *Environmental Research and Public Health*, 17, 1729. <https://doi.org/10.3390/ijerph17051729>.
- Yetgin, D. (2017). *Turist Rehberlerinin Tükenmişlik ve Ekonomik Kaygı Düzeylerinin Mesleki Bağlılık Düzeyleri Üzerindeki Etkisi*. Anadolu Üniversitesi. Doktora Tezi.
- Yenişehirlioğlu, E., & Salha, H. (2019). Covid 19 Pandemisinin Türkiye İç Turizmüne Yansımaları: Değişen Talep Üzerine Bir Araştırma, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 2019 (37), 355-368.
- Yetgin Akgün, D., Toker, A., & Yesirlili, U. (2022). Covid-19 Salgının Turist Rehberi Adaylarının Kariyer Planlarına Etkisi, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 14 (2), 1408-1427.
- Yıldırım, M., & Solmaz, F. (2020). Covid-19 burnout, COVID-19 stress and resilience: Initial psychometric properties of Covid-19 Burnout Scale. *Death Studies*, 1-9. doi:10.1080/07481187.2020.1818885.
- Yılmaz, G. E. (2017). *Turist rehberliği*. M. Akoğlan, Kozak (Eds.). Rekreasyonel Liderlik ve Turist Rehberliği içinde (s.118-134). Detay Yayıncılık, Ankara.
- Yüksek, G., & Kalyoncu, M. (2021). Covid-19 Küresel Salgınının Turizm Sektörü Üzerindeki Etkileri, *Journal of Gastronomy Hospitality and Travel*, 4(1), 85-101.
- Zengin, B. Eker, N., & Bayram, G. E. (2017). Turist rehberliği meslek kanununun profesyonel turist rehberlerince değerlendirilmesi, *Seyahat ve Otel İşletmeciliği Dergisi*, 14(2), 142-156.
- Zhang, W., Wang, K., Yin, L., Zhao, W., Xue, Q., Peng, M., Min, B., Tian, Q, Leng, H., Du, J., Chang, H., Li, W., Shangguan, F., Yan, T., Dong, H., Han, Y., Wang, Y., Cosci, F., & Wang, H. (2020). Mental health and psychosocial problems of medical health workers during the covid-19 epidemic in china. *Psychotherapy and Psychosomatics*, 89, 242-250. <http://dx.doi.org/10.1159/000507639>

## Extended Abstract

### Purpose

The purpose of the Study is to determine the perceived stress and anxiety levels of tourist guides during the Covid 19 Pandemic.

### Methodology

The data was obtained by the researcher through survey collection method from Professional tourist guides working in Turkey through online channels. The research was designed with a quantitative method and survey technique was used to collect data. The survey model was preferred in the research. Coronavirus Anxiety Scale and Perceived Stress Scale were used in the study. Mersin University Ethics Committee approval (No 407) was received for the research on December 5, 2022. In the research, data were collected from professional tourist guides between December 2022 and May 2023. The study group of the research consisted of 377 participants from professional tourist guides working in Turkey.

### Results

In this study, 377 professional tourist guides working in Turkey participated. It was seen that 37,9% of the participants are women and 62,1% are men. Considering the age characteristics, the highest rate was formed by the participants in the "31-40" age range with 34,7%. It is seen that 53,1% of the participants are "single" and 46,92% are "married". It was determined that 66,8% of the participants were "university" graduates. When the income status of the participants is evaluated, 44,3% of them are "medium", 8% are "below middle", 8,8% are "high" and 39% are "above middle". It was determined that the perceived stress level of tourist guides was "medium". It was determined that 25.7% of the tourist guides participating in the research had a "low" stress level, 71.9% had a "medium" level of stress and 2.4% had a "high" stress level. Factor analysis was applied to the Perceived Stress Scale and it was found that it explained 60.658% of the total variance. Factor analysis produced two dimensions. The factors were named "insufficient self-efficacy perception" and "stress/discomfort perception". In the study, it was determined that the coronavirus anxiety average was 1.2918. According to this average, it can be stated that the coronavirus anxiety level of professional tourist guides is "below medium" based on the dates when the research was conducted. The only factor obtained for the coronavirus anxiety levels of professional tourist guides was named "coronavirus anxiety", in line with the literature.

### Conclusion and discussion

In this study, it was conducted to determine the perceived stress and anxiety levels of tourist guides during the Covid 19 Pandemic by 377 participants. To stress level of professional tourist guides was "medium" and the perceived anxiety level was "below medium". It was determined that the difference between perceived stress level and gender in professional tourist guides during the Covid-19 Pandemic was in favor of men. The findings of the current study are in line with the findings of Wang et al. (2020); Duan & Zhu (2020) and Göksu & Kumcağız (2020) studies support that the stress levels were higher in women. According to the research findings, according to the results of the t-Test analysis performed to determine the difference between the perceived stress level and the marital status variable, it was determined that there was no difference between the perceived stress level and the marital status variable. On the other hand, in a study (Göksu & Kumcağız, 2020), it was found that single participants were more stressed. Shevlin et al. (2020) stated that stress was higher in married individuals during the Covid-19 epidemic.

According to the results of the ANOVA test conducted to determine whether there is a difference between the perceived stress level of tourist guides and the age variable, it was observed that there was a significant difference between the perceived stress variable and the age variable. The study conducted by Göksu & Kumcağız (2020) supports this finding. According to further analysis conducted during the Covid-19 Pandemic, it was determined that there was no significant difference between the anxiety level and gender, marital status and education variables in tourist guides. On the other hand, in Göksu & Kumcağız's (2020) research, it was determined that the anxiety level of the "20-29" age group was higher.

In future studies, determining the anxiety and stress levels experienced by tourist guides while performing their profession outside the Covid-19 Pandemic period and determining the relationship between anxiety and stress may shed light on future research. Identifying and correlating factors that cause anxiety and stress in tourist guides can

be considered as another research topic. Seminars or courses can be organized to reduce the anxiety and stress levels of tourist guides in cooperation with the Turkish Tourist Guides Association (TUREB) and the Ministry of Culture and Tourism. Unlike this study, in order to determine stress level and anxiety, it is possible to reveal deeper and different views by using the interview technique.

***Yazarların katkı oranı beyanı***

Bu çalışmada yazarlar eşit düzeyde katkı beyan etmişlerdir.

***Çıkar çatışması***

Bu çalışmada yazarlar tarafından herhangi bir çıkar çatışması belirtilmemiştir.

***Etik kurul onayı***

Bu çalışmanın Etik Kurul Onayı 05/12/2022 tarih ve 407 sayılı karar ile Mersin Üniversitesi Sosyal ve Beşeri Bilimleri Etik Kurulu'ndan alınmıştır. Tüm sorumluluk yazara aittir.